

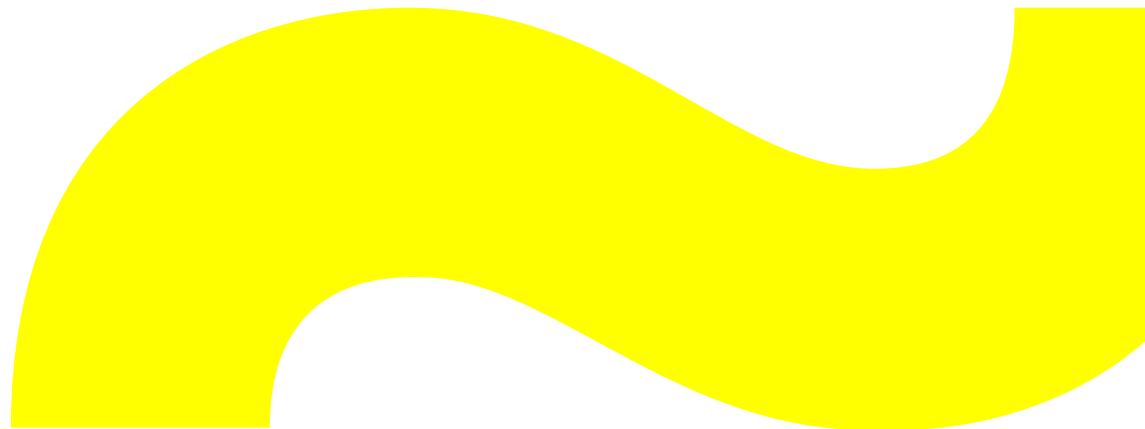
Jz

Jabok - Vyšší odborná škola
sociálně pedagogická
a teologická

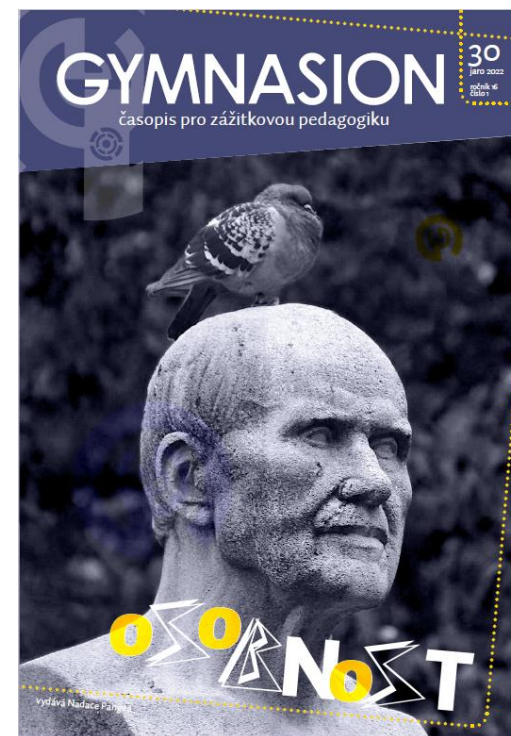
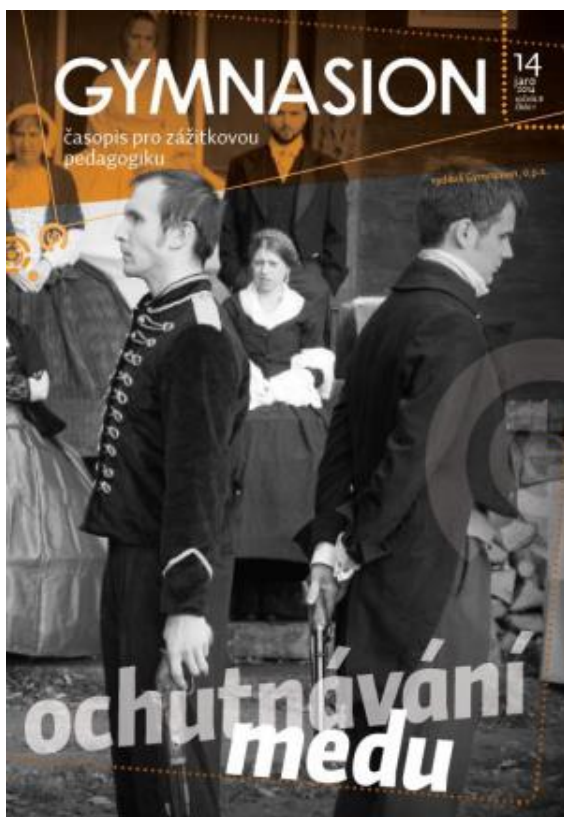
ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA

zkrácená verze pro seminář ve škole

Co je to „Zážitková pedagogika“?

- Gymnasion č. 14 – Ochutnávání medu
- <http://gymnasion.org/vydani/>

Jabok~

Prožitek – Zážitek – Zkušenost

- AJ: Experience, NJ: Erlebnis / Erfahrung, FJ: Expérience
- **Prožitek**
 - Tady a teď, nepřenosný
 - Jako filmový pás – jednotlivá okénka fotografie
- **Zážitek**
 - To, co se nám uložilo v hlavě, ale ještě to nemáme moc zpracované , nepřenosný
 - Výsek filmového pásu – uchopený až zpětně
- **Zkušenost**
 - Zpracovaný zážitek – to, co už můžeme předat druhým nebo použít sami příště v podobné situaci

Jabok~

Zkušenost

**Zkušenost není to, co
jsem zažil, ale to, co jsem
s tím zážitkem udělal!**

Jabok~

Zóny (dis)komfortu

- Chceme-li efektivně učit (obzvlášť pomocí her či aktivit), je třeba vyvádět účastníky programu mimo zónu komfortu, do zóny lehkého diskomfortu – zóny učení. Aby to bylo bezpečné, je nutné nejprve dobře nastavit pravidlo dobrovolnosti.
- Každý pedagog by si měl být vědom toho, že zóna (dis)komfortu je u každého člověka jinak široká v oblasti fyzické, psychické, spirituální, ... Jakmile se účastník dostane do zóny ohrožení, přestává se učit a řeší pouze svou obranu (tou může být i útok).

Jabok~

Principy ZP v praxi

ZÁMĚR

PROGRAM

REFLEXE

Jabok~

Záměr

- Co chceme dělat?
 - Co bychom chtěli předat?
 - Kam by se měli účastníci programu posunout?
- Pro koho si chceme něco připravit?
- Proč chceme určitý program/kurz připravit?
- Kdo a proč nám dává zadání?
- Co chceme, aby účastníci prožili?

Jabok~

Záměr - fáze

- Analýza potřeb/poptávky účastníků programu/kurzu
- Stanovení témat a formulace cílů
- Vytvoření osnovy/plánu/scénáře
 - Na základě didaktických zásad
 - Pomocí principů dramaturgie
- Vyjasnění dalších faktorů (být si vědomi hodnot a dlouhodobých cílů, na kterých stavíme + mít co nejvíce informací o skupině, místě, času a zdrojích)

Jabok~

ZP nelze dělat dobře bez cílů

Cíle, cíle, cíle ...

Jabok~

SWOT analýza – strategické plánování

	POMOCNÉ – dosažení cíle	ŠKODLIVÉ – dosažení cíle
VNITŘNÍ PŮVOD (atributy organizace)	SILNÉ STRÁNKY (STRENGTHS)	SLABÉ STRÁNKY (WEAKNESSES)
VNĚJŠÍ PŮVOD (atributy prostředí)	PŘÍLEŽITOSTI (OPPORTUNITIES)	HROZBY (THREATS)

SWOT analýzu lze použít: 1) Na instituci 2) Na sebe 3) na děti / lidi, s kterými pracuji

Jabok~

SMARTer – pomůcka pro ověření cílů

SPECIFIC	MEASURABLE	ACHIEVABLE	RELEVANT	TIME-BOUND	EVALUATED	REVIEWED
KONKRÉTNÍ	MĚŘITELNÝ	DOSAŽITELNÝ	RELEVANTNÍ	OHRANIČENÝ V ČASE	Z-HODNOCENÝ	REVIDOVANÝ
Significant - významný	Meaningful - smysluplný	Appropriate - odpovídající	Realistic - realistický	Timed - termínovaný	Ethical - etický	Rewarded – dává odměnu
Stretching - posouvající	Motivational - motivující	Agreed - odsouhlasený	Result-oriented – orientovaný na výsledek	Timetabled - načasovatelný	Enjoyable - zábavný	Recordable - zaznamenateľn ý
Simple - jednoduchý	Manageable - uřiditelný	Assignable - zadatelný	Resourced – pokrytý zdroji	Trackable - dohledatelný	Ecological - ekologický	
		Ambitious - ambiciózní	Rewarding - odměňující	Tangible - hmatatelný	Engaging - poutavý	

Jabok~

Než začneme cokoli připravovat

HODNOTY

ZÁMĚR PROGRAMU (témata, cíle)	ÚČASTNICKÁ SKUPINA (počet, věk, pohlaví, ... další důležité údaje)	MÍSTO (kde to bude)	ČAS (termín, délka programu)	ZDROJE (materiál, finance, lektori)
---	---	-------------------------------	---	---

Jabok~

Programový kontrolní list – část 1

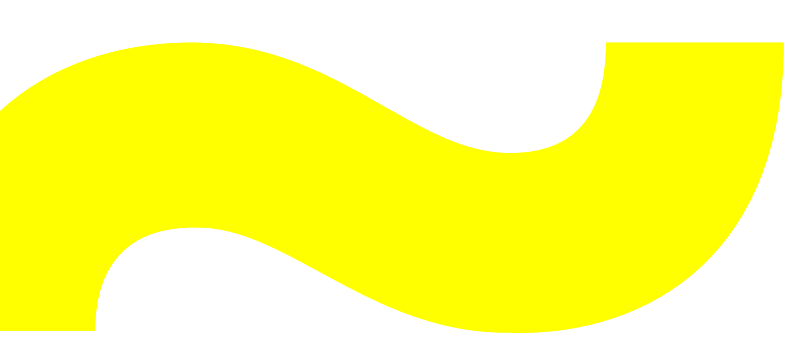
- **Cíl**
 - Vím, čeho chci dosáhnout, co má aktivita žákům přinést? (Jak se mají po jejím skončení cítit, co mají vědět, dělat, o čem přemýšlet atd.)
- **Účastníci**
 - Vím, kolik bude žáků?
 - Jaké je jejich složení a zda to může ovlivnit aktivitu?
 - Chci záměrně pracovat s některými jednotlivci (dát jim podpůrnou, vedoucí nebo jinou roli?)
- **Místo**
 - Kde bude aktivita probíhat – venku, nebo uvnitř?
 - Přináší místo realizace nějaké omezení? (jaké činnosti zde mohu/nemohu dělat, může zde aktivitu něco/někdo rušit?) Vyhovuje mi místo realizace, anebo je třeba jej dotvořit tak, aby splňovalo mé představy o průběhu aktivity a atmosféry?
- **Čas**
 - Kdy bude aktivita probíhat – ráno, v poledne, večer?
 - Jaké počasí očekávám?
 - Do jakého rámce ostatních činností bude zařazena – co mají žáci ten den už za sebou a před sebou?
 - Jak dlouho bude trvat příprava?
 - Kolik času je potřeba na realizaci samotné aktivity?
- **Materiál**
 - Mám všechny potřebné pomůcky?

Programový kontrolní list – část 2

- Rizika (fyzická, psychická)
 - Mohou se nějaká vyskytnout?
 - Lze je eliminovat dopředu?
 - Jaká jsou kritická místa?
 - Jak mohu problematickým momentům předcházet?
- Pravidla
 - Mám připravená pravidla?
 - Víím, jakou formou je žákům předám?
 - Mám odpovědi na možné dotazy?
 - Jsou v pravidlech nějaká slabá místa, možnost různého výkladu? (Vím, co s tím udělám?)
- Motivace před hrou
 - Jak se mají žáci po motivaci cítit, jak mají jednat, co mají dělat?
 - Jak toho docílím?
- Realizace
 - Vím, jak proběhne losování do týmů, kolik týmů bude a zda budou vyrovnané?
 - Mám časový harmonogram jednotlivých fází aktivity (motivace, pravidla)?

Programový kontrolní list – část 3

- Reflexe a hodnocení
 - Vím, čím bude aktivita končit a jak její konec oznámím?
 - Mám představu o tom, kam by měla vést následná reflexe aktivity? (bude se jednat spíše o odfiltrování a pojmenování zážitků a zkušeností, či se budete chtít věnovat konkrétnímu tématu?)
 - Jak chci aktivitu hodnotit?
 - Kdo provede hodnocení?
 - Byla sdělena kritéria hodnocení v rámci vstupních informací?
- Zakončení programu
 - Jak po aktivitě uklidíme?
 - Bude potřeba udělat něco dalšího po ukončení programu? (např. přesunout se na jiné místo, atd.)

„Investice vložená do
programu v době před
zahájením je základem jeho
úspěchu a účinnosti.“

Milena Holcová

Jabok~

Jak formulovat konkrétní cíle

- Co tedy chci konkrétně (na)učit?
 - Formulovat přes KOMPETENCE
- Jak formulovat cíl(e):
 - Podmět (žák, student, účastník, ...)
 - Sloveso dle úrovně cíle
 - Co se konkrétně naučí

Jabok~

Dělení cílů výuky

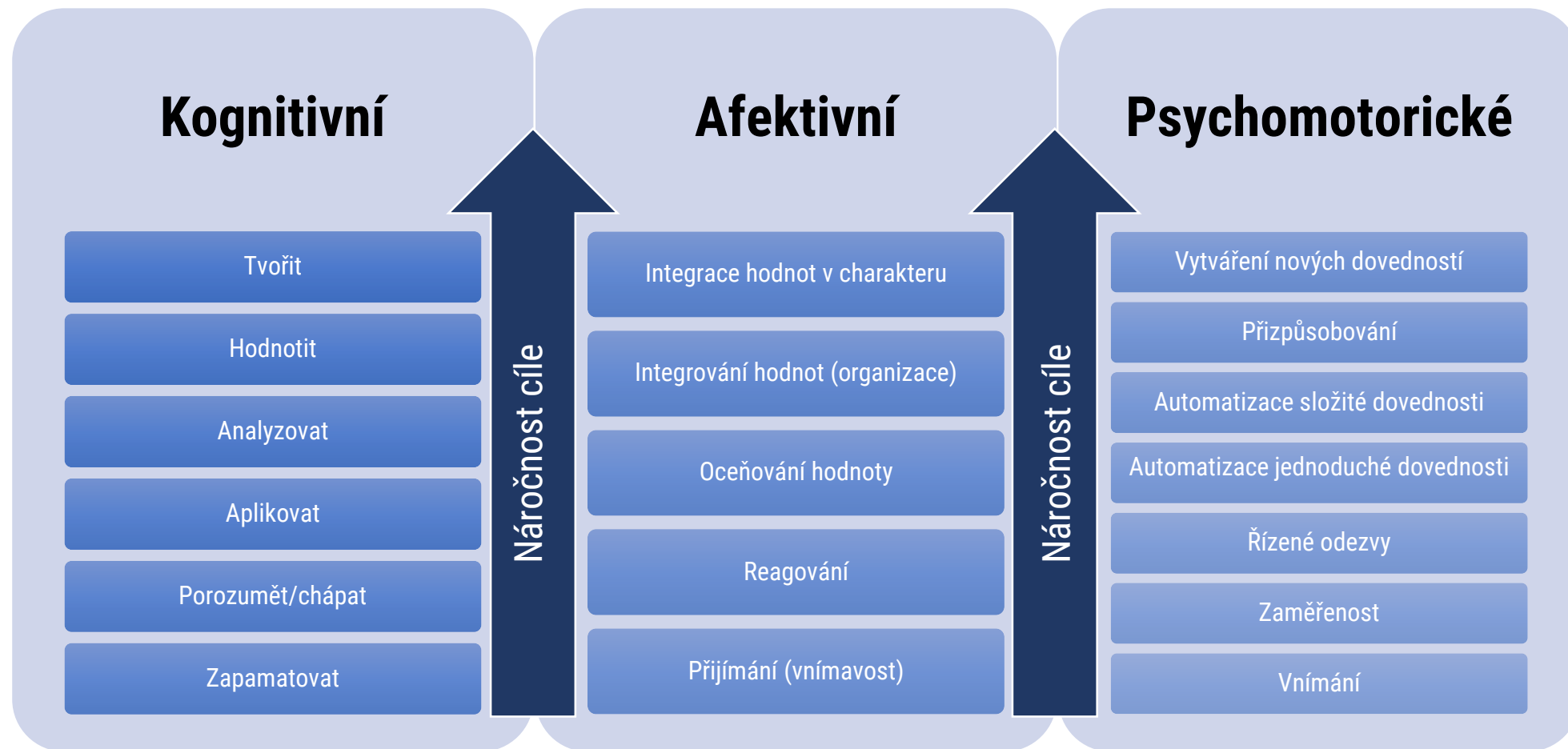
KOGNITIVNÍ (vzdělávací) vědomosti

AFEKTIVNÍ (postojové) emoce, hodnoty

PSYCHOMOTORICKÉ (výcvikové) pohyb

Jabok~

Taxonomie vzdělávacích cílů (RVP)

Jabok~

Bloomova revidovaná taxonomie kognitivních cílů (2001)

Jednotlivé „schody“ nelze přeskakovat!
Čím vyšší cíl, tím více času musí učící se člověk strávit danou aktivitou.

Zdroj: <https://evet2edu.cel.agh.edu.pl/moodle/mod/page/view09ab.html?id=2948>

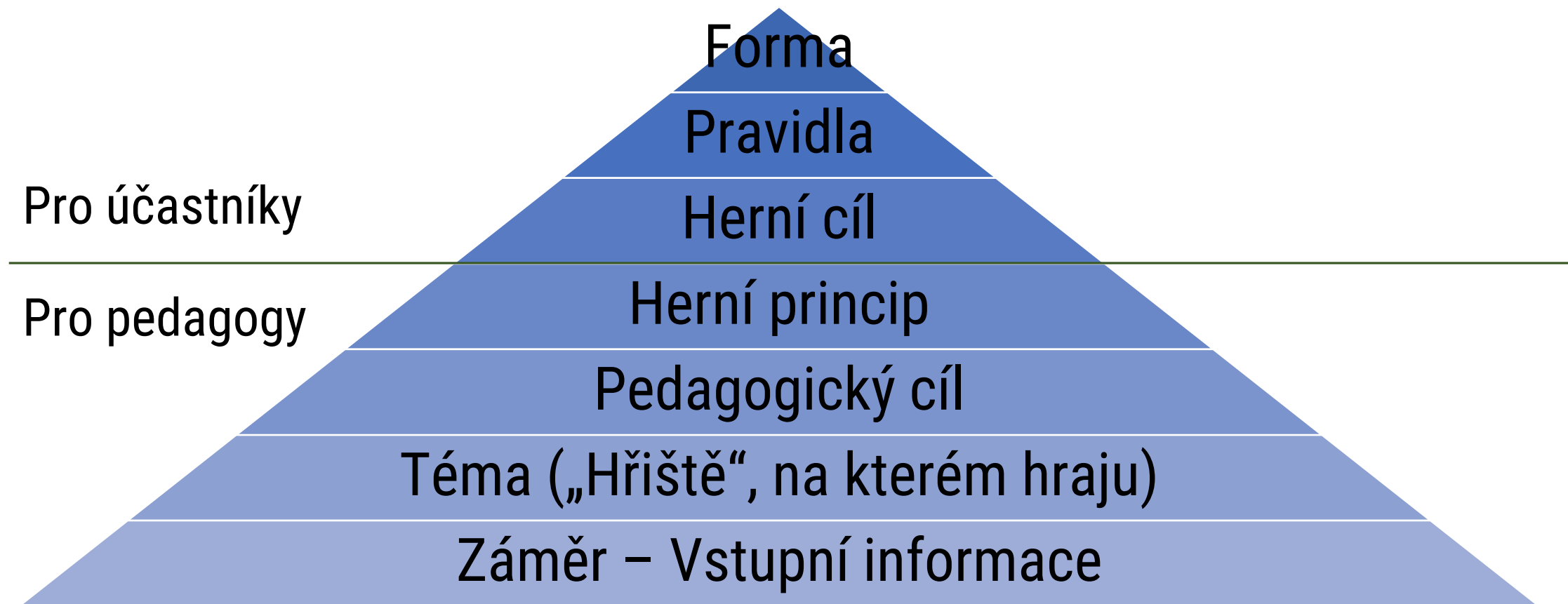
Jabok~

Příklady formulací kognitivních cílů

- **Pamatovat:** Student **ukáže** kontinent, **na** kterém leží stát Argentina.
- **Porozumět:** Student **vysvětlí** skleníkový efekt.
- **Aplikovat:** Student **určí** na mapce křižovatky, v jakém pořadí pojedou vozidla.
- **Analyzovat:** Student **zdůvodní**, proč je třeba chovat se ekologicky odpovědně.
- **Hodnotit:** Student **doporučí** nejvhodnější cestu pro přepravu nadměrného nákladu.
- **Tvořit:** Student **sestaví** přehled největších lokálních znečišťovatelů ovzduší dle různých kritérií.

Jabok~

Anatomie hry

Jabok~

Praktický úkol – hotový příklad

1. Zvolte si téma
 - Komunikace
2. Zvolte si cílovou skupinu
 - Studenti Jaboku
3. Zvolte si úroveň a typ cíle
 - Integrovaní hodnot (afektivní)
4. Formulujte pedagogický cíl
 - Student Jaboku se dostane do situace, ve které by se dalo jednoduše podvádět za účelem rychlejšího dosažení cíle.
5. Co pro to musím udělat
 - Běhací hra, cca 600 papírků se smajlíky/písmeny

1. Zvolte si téma
 - Hodnocení roku
2. Zvolte si cílovou skupinu
 - Dospělí lidé v neziskové organizaci
3. Zvolte si úroveň a typ cíle
 - Analyzovat (kognitivní)
4. Formulujte pedagogický cíl
 - Dospělý člověk před komisí (tu tvoří jeho nadřízení) shrne a prezentuje, co za celý minulý rok udělal. Dospělý ví, že to jistě ovlivní výši jeho platu.
5. Co pro to musím udělat
 - Vedení organizace musí souhlasit, že zasedne v komisi

Jabok~

Praktický úkol

1. Zvolte si téma
 - podzim, středověk, Mikuláš, stupnice, zásady slušného chování, co mě baví, ...
2. Zvolte si cílovou skupinu
 - děti ve školní družině, kroužek hry na flétnu, teenageři v nízkoprahovém/otevřeném klubu, ...
3. Zvolte si úroveň a typ cíle
 - Kognitivní: pamatovat, porozumět, aplikovat, analyzovat, hodnotit, tvořit
 - Má povědomí, hlubší vhled, umí použít
 - Kognitivní – Afektivní – Psychomotorický (Estetický, Sociální, Spirituální)
4. Formulujte pedagogický cíl
 - Kdo + sloveso + co přesně se naučí
5. Co pro to musím udělat

Jabok~

Program

- Záměry se realizují v podobě jednotlivých aktivit
 - Hry, herní aktivity, aktivity, programové prvky
- Mít na paměti, že program a prožitky – zážitky, které přináší jsou jen prostředkem pro naplnění cílů
- Určuje směr – z nepřeberného množství aktivit a her máme vybrat ty nejvhodnější pro naše cíle
- Pedagog musí vědět, jak a jakými aktivitami chce dosáhnout svých cílů a účastníci musí přesně vědět, co mají dělat (ke zvědomení dojde buď automaticky nebo v reflexi)

Jabok~

Program - fáze

- Výběr programových prostředků, které nejlépe odpovídají našim cílům
 - Hodně pomůže herní princip
- Výběr vhodných prostředků motivace a uvedení programových celků
- Realizace programových celků
- (Reakce na témata/podněty skupiny – programové celky mohou být nějakým způsobem vhodně upraveny)
 - Přenastavení „šoupátek“
- Programový prostředek = jakákoliv aktivita, která bude směřovat za mým pedagogickým cílem
 - Od hry, přes závod, pletení košíků či malování nosem až po hluboké ponoření se do sebe

Jabok~

Uvedení programového prostředku

- Zvažte, zda mají účastníci vědět, co je cílem
- Motivovat + vysvětlit pravidla hry, průběh i ukončení
- Pravidla sdělit jasně a stručně, je-li jich více, vytiskněte/promítněte je
- Pravidla neměnit v průběhu hry (je-li to jen trochu možné, nebo není-li to záměrem)

Jabok~

Reflexe

- Reflexe – ohlédnutí se za tím, co účastníci prožili
- Uchopení prožitků-zážitků (nejen na kognitivní úrovni – jejich zvědomení) pro další využití v životě
- Transformace zážitku ve zkušenost (minimálně začátek procesu)
 - Zpravidla pomocí diskuse při reflexi se snažíme propojit zážitky účastníků s našimi pedagogickými cíli

Jabok~

Reflexe - fáze

- Uchopení (zpracování) zážitků a emocí
- Transformace zážitku ve zkušenost – formulace konkrétních výstupů
- Naplánování toho, jak lze nově nabyté zkušenosti využít

Jabok~

S čím reflexe může pomoci

- Umožní sledovat vlastní (po)kroky jak jednotlivcům, tak celé skupině
- Uvědomit si problémy (a řešit je)
- Sdílet nápady, myšlenky, pocity
- Plánovat a organizovat aktivity
- Prodat své myšlenky
- Podpořit jeden druhého
- Odnést si z programu co nejvíce

Jabok~

Styly vedení reflexe

**Účastník je
z mého
(lektorského)
pohledu**

NEKOMPETENTNÍ

Já rozhoduji a proto je
třeba kontroly a
kompenzace

Instruktor

(Dává instrukce)

Mentor

(Nabízí cesty, podněty; Poučuje)

Lídr

(Vede příkladem; Inspiruje; Má
vizi)

KOMPETENTNÍ

On rozhoduje a já je
podporuji a aktivizuji

Kouč

(Podporuje; ptá se)

Jabok~

Zásady reflexe

- Vzájemný respekt
- Každý mluví sám za sebe, ne za skupinu
- Každý má právo na svůj názor ... každý je přece odborníkem na to, co sám prožíval
- Jeden mluví, ostatní naslouchají
- Každý má právo se diskuse/zvolené techniky nezúčastnit
- Vše, co je řečeno, zůstane ve skupině
- Neotvírejte to, co nebudete umět / víte, že nestihnete uzavřít

Jabok~

Obecná struktura reflexe II.

4) Fáze změn a přesahů do reálného života – „CO DÁL + UZAVŘENÍ“

- Co si z toho (ne)odnést
- Nabídka sebereflexe a uvědomění posunu účastníka
- Pojmenovat princip, který účastník vnímá jako přínosný pro život
- Tvorba plánu, jak novou zkušenost zakomponovat do života
- Ať si z toho netáhnou nějaké břímě dál – uzavřít

...

5) Následuje-li v programu něco, co na právě zpracovaný zážitek navazuje, pak je čas na ÚVOD DO DALŠÍ AKTIVITY

- Účastníci si na základě právě proběhlé reflexe mohou nastavit nové cíle

Jabok~

Reflexe – pokládání otázek

- Instruktor nehodnotí – spíše shrnuje
- Pomáhá účastníkům zorientovat se v prostoru/procesu
- Instruktor svými otázkami navádí účastníky, aby si uvědomili procesy, které proběhly, shrnuje témata, podporuje, hlídá, aby prostor vyjádřit se byl pro všechny přístupný
- Podněcující – vhodné
 - Otevřené otázky
 - Jednoznačné (neptá se na různé věci najednou)
 - Nevnucující otázky (otázky, na které instruktor chce slyšet konkrétní odpověď)
 - Jde ke konkrétním situacím
- Dobře si rozmyslet (nevhodné)
 - Nevhodně uzavřené otázky
 - Příliš obecné otázky
 - Dobrá otázka na špatném místě / ve špatnou dobu
 - Otázky laděné do negativna / záporů

Jabok~